

MONIKULTTUURISUUTTA TYÖELÄMÄÄN!

Koulutusmateriaaleja työyhteisöjen käyttöön

Teema: Maahanmuuttaja työyhteisön jäseneksi

Esityksen nimi: Kielenoppimisen tukeminen harjoittelussa ja työyhteisössä

Laatinut: FT Inkeri Lehtimaja, Helsingin yliopisto Opin portailta työelämään -hankkeelle

Esitys on osa monikulttuurisuutta työelämään -koulutuskokonaisuutta, jonka hyödyntämiseen [löydät ohjeen nettisivuiltamme](#).

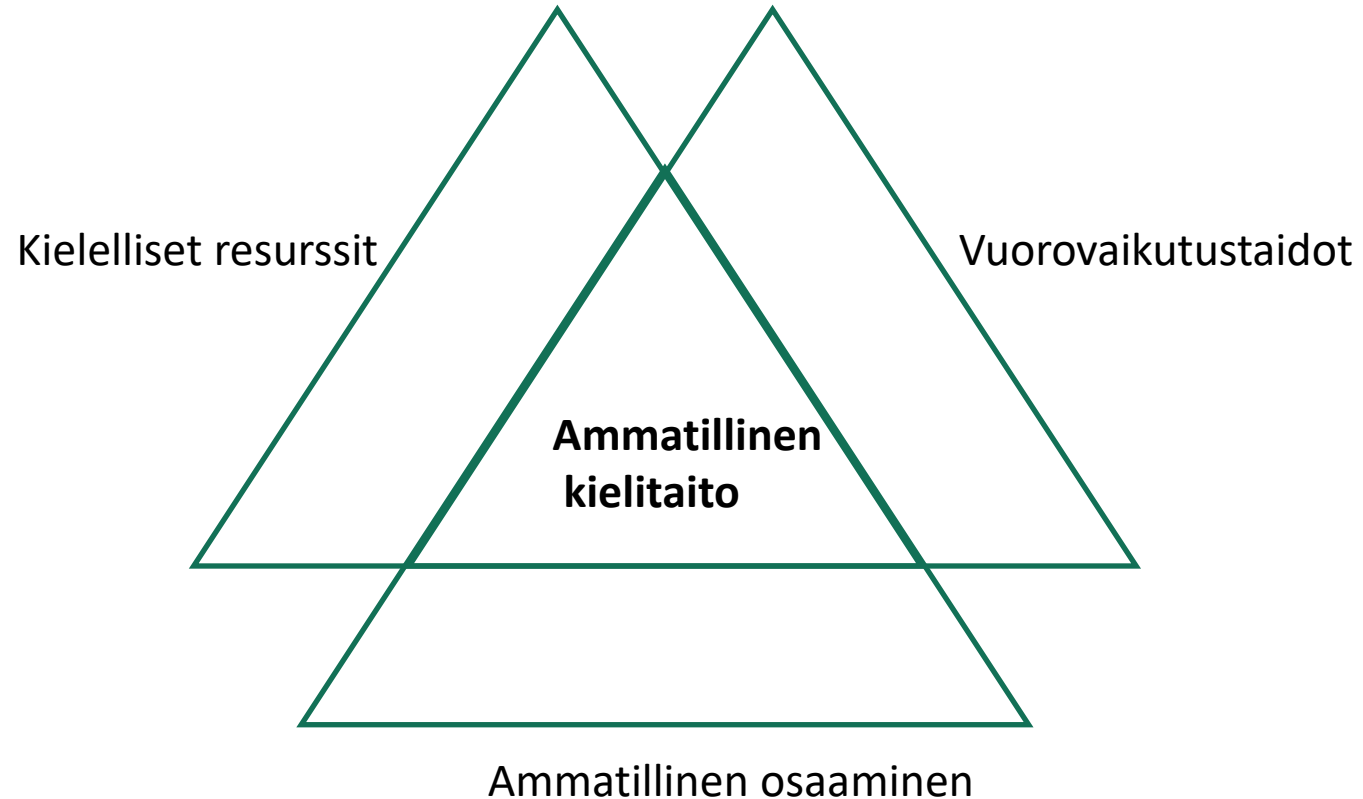
SISÄLTÖ

- 1. Ammatillinen kielitaito
- 2. Kielen oppiminen työssä
 - Aiempaa tutkimusta
 - Työharjoittelu kielenoppimistilanteena
 - Kielen oppiminen ohjaustilanteissa
 - Kielen oppimisen tukeminen harjoittelussa
- 3. Työyhteisön rooli kielen oppimisessa
 - Miten ohjaaja voi tehostaa kielen oppimista?
 - Miten työyhteisö voi tehostaa kielen oppimista?

1. AMMATILLINEN KIELITAITO

- Ei voi erottaa yleiskielitaidosta, mutta vaatii lisäksi ammatillista tietoa ja osaamista
- Näkyvin osa on sanasto
- Laajempi näkökulma, miten kieltä käytetään tarkoituksenmukaisesti työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa.
 - Erilaiset työtehtävät
 - Erilaiset vastaanottajat
- Joillakin ammatillinen kielitaito on minimitasolla ja joku kykenee toimimaan täysivaltaisena työyhteisön jäsenenä

MISTÄ OSA-ALUEISTA AMMATILLINEN KIELITAITO MUODOSTUU?

KIELEN MERKITYS ERI ALOILLA / AMMATEISSA

- Kielitaito merkitsee enemmän, jos työssä pitää:
 - tuottaa ja käsitellä tietoa
 - työskennellä tiimeissä ja verkostoissa sekä työyhteisössä että sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa
- Kielitaidolla on merkitystä myös siinä, kuinka hyvin seuraavat asiat onnistuvat:
 - työn laatu ja työturvallisuus
 - työntekijän oikeudet ja velvollisuudet
 - työyhteisöön integroituminen
 - työnhaku
 - esimiestehtävät, täydennyskoulutus...
- Kielitietoisuus: kielen keskeisen merkityksen tunnistaminen

POHDINTAA

- Mitkä tilanteet työssä ovat kokemuksesi mukaan haastavia kakkoskieliselle ?
- Mistä ammatista nämä tilanteet ovat?
- Miten kielitaito näkyy näissä tilanteissa?

2. KIELEN OPPIMINEN TYÖSSÄ

- Usein ajatellaan: ”Kyllä työpaikalla oppii kielen!”
- Yhteiskunta asettaa paineita nopeaan työllistymiseen ja integroituun kielenopetukseen
- Ammatillisen kielitaidon oppiminen vaikeaa, jos ei pääse töihin
- Ohjaustilanteet / työharjoittelu kielenoppimistilaisuuksia

Valtion kotouttamisohjelma 2016–2019, Seilonen, Suni, Härmälä & Neittaanmäki 2016, Virtanen 2017, Strömmer 2017

TOISAALTA...

- Harjoittelu / työskentely ei takaa kielenoppimista

Sandwall 2013, Leino 2012, Strömmer 2017, Mikkonen 2017, Virtanen 2017

- Haittaavia tekijöitä:

- Vuorovaikutustilaisuuksien puute (työn luonne, työn itsenäisyys)
- Vaikeus päästä mukaan tilanteisiin
- Kielitaidon heikko lähtötaso

TYÖHARJOITTELU KIELENOPPIMISTILANTEENA

- Kielen oppiminen työharjoittelussa riippuu monista asioista:
 - Kuinka paljon työssä on vuorovaikutustilanteita, joissa kieltä pääsee käyttämään?
 - Millainen motivaatio, koulutustausta ja kielitausta harjoittelijalla on?
 - Kuinka pitkä työharjoittelu on?
 - Millaista tukea kielenoppimiseen harjoittelija saa?
 - Millaista kielen perusopetusta harjoittelija on saanut?

KIELEN OPPIMINEN OHJAUSTILANTEISSA

- Miten oppiminen tapahtuu harjoittelijan ja ohjaajan välisessä vuorovaikutuksessa?
- Miten harjoittelija hakee / saa tukea ohjaajalta? Miten hän käyttää tukea?
- Projektin nimi: [Suomi toisena kielenä ja tilanteinen oppiminen](#)

Lehtimaja 2019

MISSÄ TILANTEISSA KIELEN OPPIMISTA TAPAHTUU?

- Harjoittelija kohtaa uusia asioita
 - Tämä näkyy aluksi puutteina toiminnassa tai aukkoina tiedoissa.
- Harjoittelijalla on tarve käyttää uusia kielellisiä resursseja
- Harjoittelijan pitää ratkoa ongelmia kielen avulla
- Ammatillinen kielitaito kehittyy, kun:
 - ammatillinen sanasto kasvaa
 - ammatillinen toiminta lisääntyy
 - ammatillinen tieto vahvistuu

MILLAISISSA TILANTEISSA HOITAJA TARVITSEE KIELELLISIÄ TAITOJA?

- Kun selittää esimerkiksi toimenpiteen potilaalle
- Kun perustelee hoitamiseen liittyviä asioita, kysyy taustatietoja, kannustaa, lohduttaa jne.
- Kun työyhteisössä tiedustelee, tiedottaa, pyytää...
- Hoitajan pitää hallita sekä ammatillisia että yleiskielisiä ilmauksia

MITEN OHJAAJA VOI TUKEA KIELEN OPPIMISTA?

- Selvitä, mitä tarpeita kielen oppijalla on? (kielitetoisuus)
- Kerro, mitä teet, eli sanallista toimintaa!
- Anna mahdollisuus harjoitella puhumista etukäteen.
- Anna kielellisiä malleja
- Anna mahdollisuus käyttää kieltä (ja tue tarvittaessa)
- Kysy ja anna palautetta. Keskustele kielen oppijan kanssa.

MITEN HARJOITTELIJAA VOI OHJATA KIELENOPPIMISEEN TYÖHARJOITTELUSSA?

- Harjoittelija voi havainnoida ja kirjata harjoittelussa kohtaamaansa ammattikieltä
- Harjoittelija voi haastatella harjoittelupaikan työntekijöitä
- Harjoittelija voi (luvalla) tallentaa harjoittelupaikalla tilanteita, joita puretaan ja analysoidaan yhdessä kurssilla

MITEN KOULUTTAJA VOI TUKEA TYÖYHTEISÖÄ?

- Kannusta työyhteisöä antamaan riittävästi kielenkäyttömahdollisuuksia.
- Ohjaa työyhteisöä kiinnittämään huomio kielellisiin avaintaitoihin ja haasteisiin.
- Keskustele työyhteisön kanssa kielen käytöstä ja oppimisesta
- Anna työyhteisölle konkreettisia vinkkejä kielenoppimisen tukemiseen
- Vieraile työpaikalla
- (Esim. Urareitti-hanke (ESR), Kielo-hanke (OPH))

3. TYÖYHTEISÖN ROOLI KIELENOPPIMISESSA

- Sekä kakkoskielinen työntekijä että työyhteisö toivovat toisiltaan enemmän aktiivisuutta

Ruf 2017, Leino 2012

- Kenellä vastuu kielenoppimisesta?

MITEN OHJAAJA VOI TEHOSTAA KIELEN OPPIMISTA?

- Anna monipuolisia ja vaihtelevia tehtäviä.
- Ohjaa harjoittelijaa havainnoimaan kielen käyttöä ja havainnoi itsekin.
- Harjoittelijan työparina esim. suomenkielinen opiskelija tai työntekijä.
- Suunnittele yhdessä harjoittelijan kanssa, mitä olette menossa tekemään.
- Kerro, mitä teet, eli sanallista toimintaa.
- Kerro ohjeiden lisäksi myös perustelut.
- Panosta kielimaisemaan: mieti, miten kieli näkyy työpaikalla.
- Vietä kahvi- ja lounastauot yhdessä harjoittelijan kanssa

MITEN TYÖYHTEISÖ VOI TEHOSTAA KIELEN OPPIMISTA?

- Käytä selkokieltä!
- Laadi kirjallisia dokumentteja keskeisistä asioista.
- Laita tärkeät termit ja niiden selitykset näkyville työpaikalla.
- Kiinnitä huomiota suulliseen viestintään.
- Varmista, miten kielen oppija ymmärsi asian.
- Tutustu linkistä Selkokeskuksen [vinkkeihin selkeämpään puheeseen](#)

KANNUSTAAKO TYÖYHTEISÖ OPPIMAAN KIELTÄ?

- Hyväksyvä ilmapiiri on merkityksellinen
- Tasapainon löytäminen toisaalta oppimisen tukemisen ja toisaalta työskentelyn helppouden ja tehokkuuden välillä
- Kannattaa tehdä pelisääntöjä: esim. kielisopimukset (=mitä kieltä puhutaan, milloin voi käyttää muuta kieltä jne.)
- Voiko työyhteisö valita kielen oppijalle mentorin, kielikaverin tai perustaa vertaisryhmiä?
- Minkälaisia itseopiskelumateriaaleja työpaikalla on?

(Eskildsen & Theodórsdóttir 2015)

KIELITIETOISUUS ON TÄRKEÄÄ

- Huomio kohdistetaan kielellisiin käytänteisiin ja kieleen liittyviin normeihin ja odotuksiin.
- Ilmausten merkitykset, tavat ja asenteet havainnollistetaan ja selitetään.
- Annetaan rakentavaa palautetta.

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

- Eskildsen, S. & Theodórsdóttir, G. 2015: Constructing L2 learning spaces: Ways to achieve learning inside and outside the classroom. *Applied Linguistics* 36:2, 1–23.
- Kela, M. & Komppa, J. 2011: Sairaanhoidajan työkieli – yleiskieltä vai ammattikieltä? Funktionaalinen näkökulma ammattikielen oppimiseen toisella kielellä. *Puhe ja kieli* 31:4, 173–192.
- Komppa, J., Jäppinen, T., Herva, M. & Hämäläinen, T. 2014: *Korkeakoulun ammatilliset suomi toisena kielenä -viitekehykset*. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja Aatos-artikkelit 16. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavilla: http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/METROPOLIA_AATOS_16.pdf.
- Lehtimaja, Inkeri 2019: Ammatillisen kielitaidon oppiminen vuorovaikutuksessa – kakkoskieliset sairaanhoitajaharjoittelijat ohjaustilanteissa. Teoksessa *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella* (SKS).
- Lehtimaja, Inkeri & Kotilainen, Lari 2019: <http://virittajablogi.kotikielenseura.fi/sujuvaa-vuorovaikutustamonikielisella-tyopaikalla/>
- Lehtimaja, Inkeri & Kurhila, Salla 2018: Sairaanhoidajan ammatillisen kielitaidon kehittäminen työyhteisössä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 9(5). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2018/sairaanhoidajan-ammattillisen-kielitaidon-kehittaminen-tyoyhteisossa>
- Leino, A. 2012: *Kielenoppija keskustelussa – aktiivinen osallistuja vai toimintojen kohde?* Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Lilja, N. & Tapaninen, T. 2019: Suomen kielen käyttämisen ja oppimisen mahdollisuudet ammatillisen oppimisen rakennusalan vuorovaikutustilanteissa. *Puhe ja kieli* 39:1, 69–98.
- Mikkonen, K. 2017: *Clinical learning environment and mentoring of culturally and linguistically diverse nursing students*. Acta Universitatis Ouluensis, Series D Medica 1416. Oulu: Oulun yliopisto.

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

- Ruf, J. 2017: *Terveysalan henkilökunnan kokemuksia kielellisistä toiminnoista monikielisessä työympäristössä*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Sandwall, K. 2013: *Att hantera praktiken. Om sfi-studerandes möjligheter till interaktion och lärande på praktikplatser*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 20. Göteborg: Göteborgs universitet. Saatavilla: hdl.handle.net/2077/32029.
- Seilonen, M., Suni, M., Härmälä, M. & Neittaanmäki, R. 2016: Ammatillisen kielitaidon arviointikokeilu terveydenhuollon alalla. Teoksessa Huhta, A. & Hildén, R. (toim.): *Kielitaidon arviointitutkimus 2000-luvun Suomessa*. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2016: 9, 110–141.
- Strömmer, M. 2017: *Mahdollisuuksien rajoissa. Neksusanalyysi suomen kielen oppimisesta siivoustyössä*. Jyväskylä Studies in Humanities 336. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- *Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja Valtion periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 45/2016. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-179-1>.
- Virtanen, A. 2017: *Toimijuutta toisella kielellä. Kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillinen suomen kielen taito ja sen kehittyminen työharjoitteluissa*. Jyväskylä Studies in Humanities 311. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LAATINUT

FT Inkeri Lehtimaja, Helsingin yliopisto Opin portailta työelämään -hankkeelle

Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima [hanke](#) saa rahoitusta Euroopan sosiaalirahastolta.

